

БАЗИСНА СКЛАДОВА БЮДЖЕТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТОЛИЧНОГО МІСТА

© 2014 ВОЛКОВСЬКИЙ Є. І., КОТІНА Г. М., СТЕПУРА М. М.

УДК 336.1

Волковський Є. І., Котіна Г. М., Степура М. М. Базисна складова бюджетного потенціалу столичного міста

Метою статті є визначення базисної складової та фіскальних протиріч формування бюджетного потенціалу столичного міста. У статті проаналізовано основні складові формування доходної частини бюджету міста Києва, встановлено відсоток доходів, що залишаються в розпорядженні місцевих органів влади із суми згенерованих бюджетних доходів міста Києва. Оцінено бюджетну спроможність міста Києва, окремо досліджено вплив фіскальних інструментів на формування різних видів доходів міського бюджету. На основі економіко-статистичного аналізу основних показників бюджетного потенціалу території виявлено недоліки та фіскальні протиріччя існуючої системи бюджетного регулювання. У процесі дослідження обгрунтована необхідність перегляду параметрів перерозподілу бюджетоформуючих податків між різними рівнями бюджетів з урахуванням останніх змін податкового законодавства та позитивного досвіду європейських країн, що є основною зміцнення бюджетної спроможності міста Києва.

Ключові слова: місцевий бюджет, бюджет міста Києва, податкові доходи, неподаткові доходи, бюджетний потенціал, бюджетна спроможність.
Рис.: 3. **Табл.:** 7. **Бібл.:** 7.

Волковський Євген Ігорович – старший викладач кафедри фінансових ринків, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: kgradbud@mail.ru

Котіна Ганна Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: akotina@ukr.net

Степура Марина Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: mstepura@ukr.net

УДК 336.1

UDC 336.1

Волковский Е. И., Котина А. М., Степура М. М. Базисная составляющая бюджетного потенциала столичного города

Целью статьи является определение базовой составляющей и фискальных противоречий формирования бюджетного потенциала столичного города. В статье проанализированы основные составляющие формирования доходной части бюджета города Киева, установлен процент доходов, остающихся в распоряжении местных органов власти из суммы сгенерированных бюджетных доходов города Киева. Оценена бюджетная способность Киева, отдельно исследовано влияние фискальных инструментов на формирование различных видов доходов городского бюджета. На основе экономико-статистического анализа основных показателей бюджетного потенциала территории обнаружены недостатки и фискальные противоречия существующей системы бюджетного регулирования. В процессе исследования обоснована необходимость пересмотра параметров перераспределения бюджетобразующих налогов между различными уровнями бюджетов с учетом последних изменений налогового законодательства и положительного опыта европейских стран как основы укрепления бюджетной способности города Киева.

Ключевые слова: местный бюджет, бюджет города Киева, налоговые доходы, неналоговые доходы, бюджетный потенциал, бюджетная способность.

Рис.: 3. **Табл.:** 7. **Библ.:** 7.

Волковский Евгений Игоревич – старший преподаватель кафедры финансов рынков, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: kgradbud@mail.ru

Котина Анна Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: akotina@ukr.net

Степура Марина Михайловна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: mstepura@ukr.net

Volkovskiy Ie. I., Kotina A. M., Stepyra M. M. The Basic Component of Budget Capacity of Capital City

The article is aimed to define the basic component and fiscal contradictions of budget potential of a capital city. In the article, the basic components of formation a profitable part of budget of the city of Kiev are analyzed, percentage of revenues remaining at the disposal of the local authorities from the amount of the budget generating revenues of the city of Kiev is determined. The capacity of budget of the city of Kyiv has been estimated, and separately influence of fiscal instruments on formation of different types of income to the city budget has been explored. On the basis of economic and statistical analysis of the main indicators of the budget potential of the territory, the deficiencies and fiscal contradictions in the existing system of budget management have been disclosed. During the research, necessity of reviewing the parameters of redistribution of the budget generating taxes between different levels of budgets was substantiated, taking into account the latest changes in the tax legislation and the positive experience of European countries as a basis for strengthening the budget capacity of the city of Kiev.

Key words: local budget, budget of the city of Kyiv, tax revenues, non-tax revenues, budget potential, budget capacity.

Рис.: 3. **Табл.:** 7. **Библ.:** 7.

Volkovskiy Ievgen I. – Senior Lecturer of the Department of Financial Markets, Kyiv National Economic University named after V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: kgradbud@mail.ru

Kotina Anna M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance, Kyiv National Economic University named after V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: akotina@ukr.net

Stepyra Marina M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance, Kyiv National Economic University named after V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: mstepura@ukr.net

Основною забезпечення діяльності та розвитку економіки міста є достатній обсяг фінансових ресурсів, сформованих на території міста та їх ефективний розподіл. Водночас зниження рівня економічної активності та загальний кризовий стан економіки гостро ставлять питання виявлення фіскальних протиріч, що викривляють та обмежують розвиток економіки міста. Внесення змін до Бюджетного кодексу є необхідними для реалізації нової моделі взаємовідносин держави та органів місцевого самоврядування на засадах децентралізації фінансів та зміцнення фінансового потенціалу місцевого самоврядування [1]. При цьому необхідно дослідити архітектуру бюджетної системи, яка є базовим інструментом регулювання економічного розвитку і визначається сукупністю співвідношень між елементами бюджетної системи та механізмами їх оптимізації в процесі впливу на динаміку показників економічного розвитку [2, с. 28].

Дослідження муніципальних і регіональних фінансів широко представлені в роботах Чугунова І. Я., Буряченка А. Є., Балацького Є. О., Сунцової О. О., Кириленко О. П., Яцюти В. П., Луїної І. О., Бондарука Т. Г., Єфіменко Т. І. та інших. Віддаючи належне доробку вчених, зазначимо, що більшість робіт присвячено аналізу певного кола питань бюджетної практики, політики бюджетного регулювання та міжбюджетних відносин. Проте багато питань, що стосуються

формування та використання фінансових можливостей території, залишаються дискусійними і недостатньо повно вивченими. Відсутність механізму оцінки фінансових можливостей та бюджетного потенціалу міст з особливим статусом у сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки обумовлює необхідність досліджувати питання базисної складової бюджетного потенціалу столичного міста.

Метою статті є визначення базисної складової та фіскальних протиріч формування бюджетного потенціалу столичного міста.

Місто Київ є локомотивом економіки країни. Він забезпечує формування 17 – 18 відсотків у країні і цим приносить біля чверті усіх доходів Зведеного бюджету України [3, с. 38]. Проте, незважаючи на такий економічний та бюджетний потенціал, одними з головних проблем функціонування економіки міста є хронічне недофінансування його бюджетних потреб, що потребує аналізу структури формування бюджетного потенціалу території та її впливу на економіку міста.

Розглядаючи структуру бюджетного потенціалу території, визначимо базисну його складову як сукупність потенціалу бюджету міста у вигляді місцевого бюджету території та державного бюджету, що виконується на цій території (табл. 1).

Таблиця 1

Структура бюджетного потенціалу та бюджетного потенціалу території

Рік	Сформовані на території м. Києва та зараховані до (тис. грн)		Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Офіційні трансферти	Цільові фонди	Разом
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2002	ДБУ	фактично	5704395	2867197	10536	1713505	45588	10341222
	МБУ	фактично	3691608	39154	1	357084	569748	4657595
		питома вага	39	1	0	17	93	х
2003	ДБУ	фактично	10731056	4571962	25393	903244	47320	16278975
	МБУ	фактично	3303204,45	258769,68	421849,31	336517,68	262911,56	4583253
		питома вага	24	5	94	27	85	х
2004	ДБУ	фактично	15502929	5481603	39780	563794	51167	21639274
	МБУ	фактично	2998799	404887	614278	534565	266389	4818918
		питома вага	16	7	94	49	84	х
2005	ДБУ	фактично	28973186	9592377	49656	426205	47830	39089253
	МБУ	фактично	4023266	483308	678062	1479320	615004	7278960
		питома вага	12	5	93	78	93	х
2006	ДБУ	фактично	44675288	11526872	66579	707089	66359	57042187
	МБУ	фактично	14211723	1556273	2269537	1952026	2087334	22076893
		питома вага	24	12	97	73	97	х
2007	ДБУ	фактично	52924925	11328338	190870	2774404	86399	67304936
	МБУ	фактично	8743813	959349	1986746	2552759	1510234	15752901
		питома вага	14	8	91	48	95	х
2008	ДБУ	фактично	72361928	12503302	121793	5500894	132210	90620127
	МБУ	фактично	12230994	1002957	1557859	4008078	1314145	20114033
		питома вага	14	7	93	42	91	х
2009	ДБУ	фактично	73334698	16930757	62634	6327758	134366	96790213
	МБУ	фактично	11771497	793214	971057	1565718	415072	15516559
		питома вага	14	4	94	20	76	х

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2010	ДБУ	фактично	72542060	16369978	55866	5745775		94713680
	МБУ	фактично	12760329	881212	818327	1450268	358725	16268861
		питома вага	15	5	94	20	100	х
2011	ДБУ	фактично	87711007	10116926	50838	1464400	83348	99426520
	МБУ	фактично	8596145	1506874	416582	3666875	359743	14546219
		питома вага	9	13	89	71	81	х
2012	ДБУ	фактично	91137242	13707516	38019	23991	141636	105048405
	МБУ	фактично	10169693	1667924	329971	8738199	222271	21128057
		питома вага	10	11	90	100	61	х
2013	ДБУ	фактично	99609364	8765835	14720	8348	80928	108479196
	МБУ	фактично	10849535	1688461	143631	3619304	209709	16510639
		питома вага	10	16	91	100	72	х

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА.

Головними елементами формування бюджетного потенціалу території виступають податкові надходження та неподаткові надходження. Вони формували від 82 відсотків у 2002 р. до 97 відсотків у 2013 р. бюджетного потенціалу. У процесі формування податкових доходів спостерігається значне зростання розриву між надходженнями до державного та місцевого бюджетів, що виконуються на території столичного міста. Так, частка податків, що надходять до місцевого бюджету, постійно зменшується (рис. 1). Якщо в період 2002 – 2010 рр. на 1 гривню податків місцевого бюджету в середньому припадало 5 гривень податків державного бюджету, то після прийняття та вдосконалення Податкового Кодексу України в 2010 р. це відношення зросло до 9 гривень, що свідчить про значне послаблення податкової складової потенціалу бюджету м. Києва.

Водночас неподаткові надходження бюджету міста Києва в період 2002 – 2010 рр. складали в середньому 6 відсотків від загального обсягу неподаткових доходів (рис. 2). Втім, дана тенденція була змінена у 2010 р., після чого частка місцевих неподаткових доходів зростає в середньому до 13 відсотків. Такі зміни пов'язані з падінням абсолютної величини неподаткових доходів Державного бюджету України, що виконується на території міста.

При розгляді трансфертної складової бюджетного потенціалу слід зазначити, що вона звичайно не характеризує реальні ресурси території, які нею генеруються. Проте вона відображає незбалансованість потенціалу бюджету міста як головного механізму забезпечення розвитку територіальної громади, щоб ефективно поєднувати дохідні джерела та відповідні потреби фінансування території. Так, згідно з п. 7 ст. 19 Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» нормативи відрахувань від загальнодержавних податків і зборів, розмір субвенцій, субсидій, дотацій, а також інші бюджетні показники взаємовідносин Державного бюджету України і бюджету міста Києва є стабільними і уточнюються лише при зміні податкового законодавства України або за поданням Київської міської ради [4].

Так, розглядаючи частку трансфертів у сукупних доходах місцевого бюджету, слід відмітити значну нестабільність трансфертних надходжень. Частка надходжень із року в рік коливається у півтора-два рази по відношенню до попереднього року (табл. 2).

Це свідчить, з одного боку, про фундаментальні проблеми в забезпеченні міста сталими фінансовими ресурсами, коли передані бюджетні надходження не відповідають наданим повноваженням. З іншого боку, міська влада не

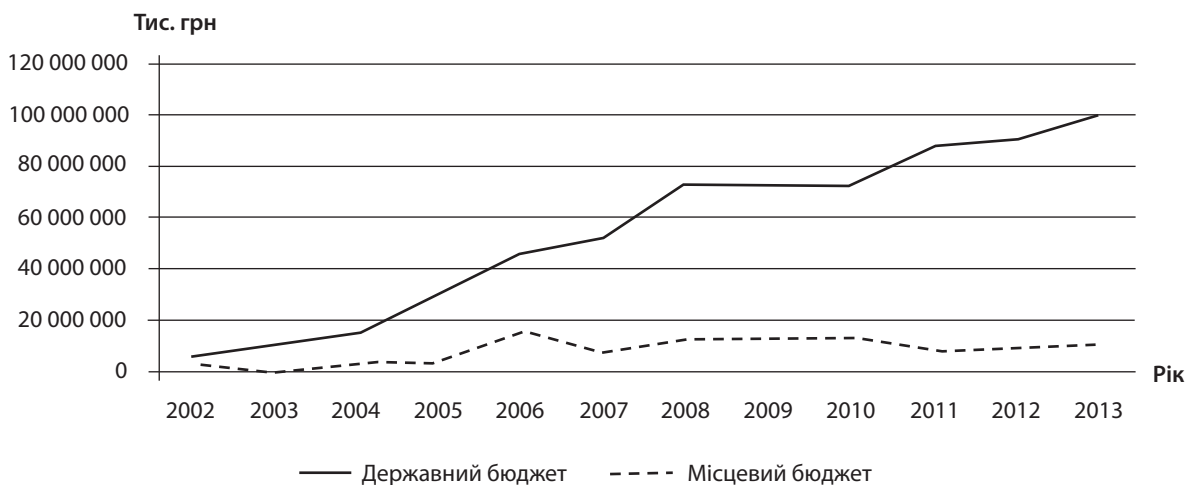

Рис. 1. Податкові доходи бюджету, сформовані на території м. Києва, 2002 – 2013 рр. (тис. грн)

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА і табл. 1.

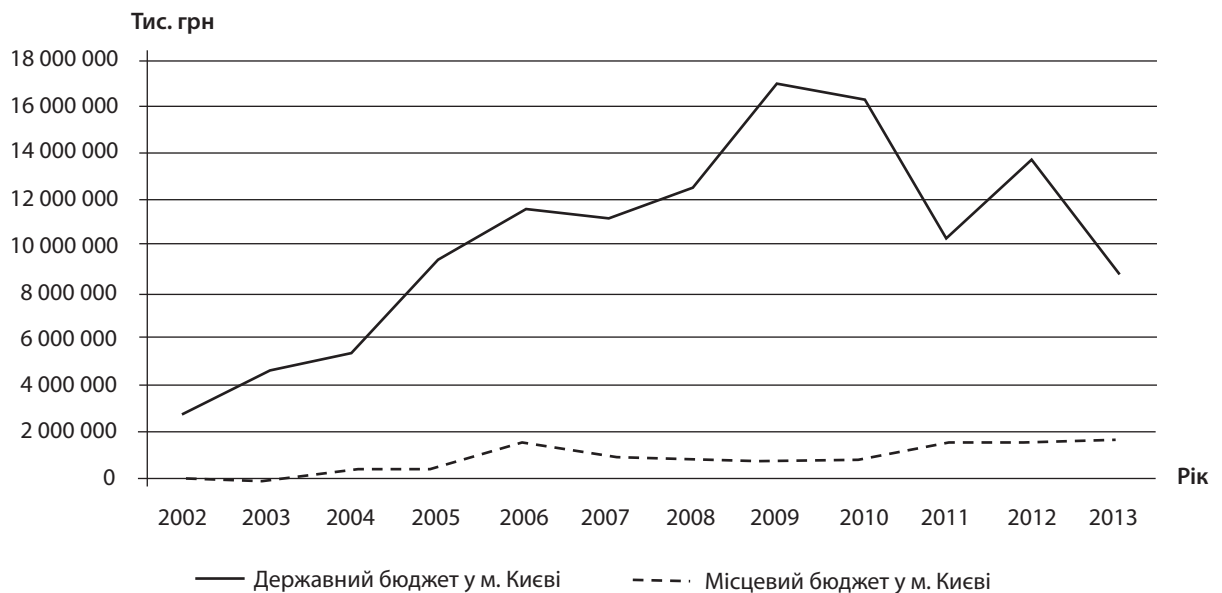

Рис. 2. Неподаткові доходи бюджету, акумульовані на території м. Києва, 2002 – 2013 рр. (тис. грн)

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА і табл. 1.

Таблиця 2

Динаміка питомої ваги трансфертів у сумарних доходах місцевого бюджету міста Києва, 2002 – 2013 рр.

Рік	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Частка трансфертів у сумарних доходах місцевого бюджету м. Києва, %	8	7	11	20	9	16	20	10	9	25	41	22

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА і табл. 1.

зацікавлена у збільшенні доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Так, при застосуванні чинної системи міжбюджетних відносин місцеві органи влади не в змозі вирішувати свої власні проблеми самостійно. Якщо фінансово слабкі регіони залежні від дотацій, місто Київ, як головний фінансовий донор країни, щорічно віддає мільярди гривень до бюджету держави, при цьому залишаючи обмежені можливості фінансування.

Тому нам необхідно визначити бюджетну спроможність території як можливості покрити існуючі конституційні потреби та закріплені повноваження власними силами за умов перегляду параметрів фіскальної децентралізації країни. На її основі показати реальний стан зарахування регулюючих і закріплених доходів до місцевого бюджету (табл. 3).

Так, за досліджуваний період податкові надходження м. Києва становили в середньому 33 відсотки від загально-

Таблиця 3

Розподіл сформованих податкових надходжень в м. Києві, 2002 – 2013 рр.

Показник	Рік					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Зібрані на території м. Києва податки та збори, тис. грн	9396002,77	14034260,59	18501727,90	32996451,59	58887010,84	61668738,24
у % до ПН зведеного бюджету України	20,70	30,92	29,29	33,65	46,83	38,24
зараховані в ДБУ, тис. грн	5704394,87	10731056,14	15502928,71	28973185,97	44675287,69	52924924,75
зараховані в МБУ, тис. грн, з них:	3691607,90	3303204,45	2998799,19	4023265,62	14211723,15	8743813,49
місцеві податки та збори, тис. грн	81684,60	93717,11	74000,42	86827,47	254113,52	113511,25
регулюючі та закріплені загальнодержавні в МБУ, тис. грн	3609923,30	3209487,34	2924798,77	3936438,15	13957609,63	8630302,24
питома вага зарахованих ПН у ДБУ, %	60,71	76,46	83,79	87,81	75,87	85,82

Показник	Рік					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
питома вага зарахованих ПН у МБУ, %	39,29	23,54	16,21	12,19	24,13	14,18
з них регулюючі та закріплені загальнодержавні податки та збори у %	97,79	97,16	97,53	97,84	98,21	98,70
з них місцеві податки та збори, %	2,21	2,84	2,47	2,16	1,79	1,30

Показник	Рік						У середньому за період
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Зібрані на території м. Києва податки та збори, тис. грн	84592922,25	85106195,74	85302389,74	96307152,57	101306934,91	110458898,86	х
у % до ПН Зведеного бюджету України	37,24	40,90	36,38	28,77	25,58	30,15	33,22
зараховані в ДБУ, тис. грн	72361928,49	73334698,46	72542060,36	87711007,44	91137241,96	99609364,11	54600673,25
зараховані в МБУ, тис. грн, з них:	12230993,76	11771497,28	12760329,38	8596145,13	10169692,95	10849534,75	8612550,59
місцеві податки та збори, тис. грн	134142,81	119932,83	126781,07	324770,37	768406,34	1188066,28	280496,17
регулюючі та закріплені загальнодержавні в МБУ, тис. грн	12096850,95	11651564,45	12633548,31	8271374,76	9401286,61	9661468,47	8332054,42
питома вага зарахованих ПН у ДБУ, %	85,54	86,17	85,04	91,07	89,96	90,18	82,57
питома вага зарахованих ПН у МБУ, %	14,46	13,83	14,96	8,93	10,04	9,82	17,43
з них регулюючі та закріплені загальнодержавні податки та збори, %	98,90	98,98	99,01	96,22	92,44	89,05	97,53
з них місцеві податки та збори, %	1,10	1,02	0,99	3,78	7,56	10,95	2,47

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА.

державного показника. Частка податкових надходжень, що зараховується до місцевого бюджету, має тенденцію до поступового скорочення. У середньому до місцевого бюджету впродовж 2002 – 2013 рр. зараховувалось 17 відсотків від згенерованих та мобілізованих податкових надходжень. Водночас у період з 2010 по 2013 рр. ця частка впала до рівня нижче 10 відсотків, що свідчить про значне скорочення фінансових можливостей бюджету міста.

Визначаючи бюджетну спроможність міста, порівняємо видаткові потреби з показниками (табл. 4):

- ✦ зібрані на території міста податки та збори;
- ✦ зібрані на території міста загальнодержавні податки та збори, що зараховані місцевого бюджету;
- ✦ зібрані місцеві податки та збори.

У середньому за період 2002 – 2013 рр. податки, що генерує бюджет міста, більше ніж в 3 рази перевищують його потреби. Водночас зараховані до бюджету податки покривають потреби міста в середньому на 58 відсотків, що, звичайно, є недостатнім. Причому в період 2010 – 2013 рр.

рівень покриття видатків бюджету м. Києва зібраними на території податками та зборами та зарахованими до місцевого бюджету не перевищив 15 відсотків.

Головним джерелом бюджетних надходжень у м. Києві є внутрішні податки на товари та послуги. До них входять податок на додану вартість, акцизний податок із вироблених в Україні та із ввезених на територію України товарів; плата за ліцензії і патенти (табл. 5).

Дана група податків є найстабільнішим джерелом надходжень бюджетної системи України. У середньому на одного економічно активного жителя припадає 24 тисячі гривень податків цієї групи. У той самий період у середньому кожне підприємство міста перераховувало 160 тис. грн податків щорічно. Водночас зарахування даної групи податків між рівнями бюджетної системи майже стовідсотково відбувається на рівень державного бюджету, фактично, не допускаючи місцеву громаду до головних засобів бюджетного забезпечення її розвитку. Більше 90 відсотків надходжень цієї групи формує податок на додану вартість.

Таблиця 4

Бюджетна спроможність міста Києва, 2002 – 2013 рр.

Показник	Рік										У середньому за період		
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011		2012	2013
Обсяг здійснених витрат з бюджету м. Києва, тис. грн	5094538	4783456	5762179	8220334	10641281	16939775	21378646	18053202	18115408	71946139	101571672	79977442	25682421
Рівень покриття витратів бюджету м. Києва збірними на території податками та зборами	1,84	2,93	3,21	4,01	5,53	3,64	3,96	4,71	4,71	1,34	1,00	1,38	3,35
Рівень покриття витратів бюджету м. Києва збірними на території податками та зборами до зарахованими до місцевого бюджету	0,72	0,69	0,52	0,49	1,34	0,52	0,57	0,65	0,70	0,12	0,10	0,14	0,58
Рівень покриття витратів бюджету м. Києва збірними на території місцевими податками та зборами	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01	0,01	0,01

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА.

Податок з доходів фізичних осіб є головним джерелом наповнення місцевого бюджету. У період з 2002 по 2010 рр. до бюджету міста зараховувалось майже щороку 100 відсотків надходжень цього податку (табл. 6).

Після прийняття змін у податковому законодавстві відбулось зменшення частки відрахувань до 50 відсотків, що спричинило зменшення надходження. Так, якщо у 2010 р. надходження від ПДФО становили 60% від усіх надходжень місцевого бюджету Києва, то у 2011 р. цей показник склав близько 40 відсотків. Це значно послабило потенціал бюджету міста, його самоврядність та автономність, що і спричинило посилення ролі міжбюджетних трансфертів у 2011 – 2013 рр.

Оподаткування прибутку підприємств є другим за вагою джерелом формування бюджетного потенціалу (табл. 7). За результатами сплати даний податок практично стовідсотково зараховується до державного бюджету, оскільки фінансовий результат підприємств комунальної форми власності є мізерним. База оподаткування цього податку є дуже чутливою до змін ринкової кон'юнктури. У 2007 р., останньому докризовому році, підприємства створили 48 мільярдів гривень, з яких було сплачено 11 млрд грн.

Починаючи з 2008 р., фінансова результативність діяльності підприємств значно впала, у 2009 р. підприємства м. Києва отримали збиток майже 24 млрд грн. При цьому надходження податку на прибуток підприємств майже не зменшилися. У збитковому 2009 р. надходження від оподаткування прибутку перевищили надходження від цього ж податку найбільш вдалому для підприємств міста. Така ситуація вказує на значний адміністративний тиск на підприємства з боку фіскальних органів та примус їх до маніпулювання фінансовою звітністю підприємств, що проявляється у стягуванні податку наперед і прийнятті декларацій про фінансовий результат лише з позитивними показниками. Дана ситуація створює надзвичайні аномалії показників податкового тиску на фінансовий результат. Якщо у період 2002 – 2007 рр. сплачений податок на прибуток у розрахунку на одне підприємство постійно зростає, що підкріплювалось зростанням загальної фінансової результативності, то у період 2008 – 2013 років, за виключенням незначного падіння у 2010 та 2011 рр., надходження податку на прибуток в розрахунку на одне підприємство також постійно зростало.

Рівень оподаткування споживання в місті Києві, 2002 – 2013 рр.

Показник	Рік												У середньому за період
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
ВРП, млн грн	35200	43920	61357	77124	95267	135900	169564	169537	196639	223774	275685		
Сплачені в Києві внутрішні податки на товари та послуги, млн грн	4315	6555	9205	19015	30703	36965	53196	61287	54502	56687	54494		
У т. ч. у МБУ, %	1,74	1,41	1,67	1,07	1,88	0,65	0,48	0,23	0,19	0,00	0,00	1	
У т. ч. у ДБУ, %	98	99	98	99	98	99	100	100	100	100	100	99	
Сплачені в Києві внутрішні податки на товари та послуги на одного економічно активного жителя, грн	3159	4672	6499	13461	21535	25488	36294	41480	36983	38212	36801	24053	
У т. ч. у МБУ, грн	55	66	108	144	405	165	174	97	70	0	0	117	
Сплачені в Києві внутрішні податки на товари та послуги на одне підприємство, грн	31842	44628	57851	111311	167448	186633	247415	267877	229437	227509	210101	162005	
У т. ч. у МБУ, грн	553	628	964	1187	3152	1210	1189	626	434	0	0	904	
Податкове навантаження (оподаткування споживання), %	12	15	15	25	32	27	31	36	28	25	20	24	

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА та ДССУ.

При цьому зв'язок із загальною фінансовою результативністю повністю було втрачено. Показник податкового тиску змінювався аномально. У середньому у 2002 – 2007 рр. він становив 27 відсотків. У 2008 р. він зріс до понад 1000 відсотків. У період 2011 – 2013 рр., коли відбулась стабілізація фінансових результатів підприємств, все одно відбувалося їх скорочення, надходження від податку і податковий тиск на підприємства лише зростає. Такий стан речей значно викривляє стимули до підприємницької діяльності та змушує зростати тіньовий сектор економіки.

ВИСНОВКИ

Забезпечення оптимальних пропорцій бюджетної системи є запорукою гармонійного розвитку територій. Сучасний стан формування бюджетного потенціалу території м. Києва вказує на значні диспропорції. Головні бюджетні ресурси спрямовуються до державного бюджету. Балансування доходів місцевого бюджету відбувається за допомогою трансфертів, при цьому показники фінансування дуже сильно коливаються з року в рік.

Розглядаючи загальний баланс бюджетних ресурсів території, слід відмітити, що податкові надходження, згенеровані на території міста у 2002 – 2010 рр., покривали усі видаткові потреби території у понад трикратному розмірі. Динаміка 2011 – 2013 рр. вказує на зниження цього показника до майже 1. Такий стан, головним чином, пов'язаний зі значним збільшенням видатків міста і поступовим скороченням частки його доходів.

Головні бюджетотворюючі джерела не залишаються на території міста, що потребує перегляду параметрів їх розподілу (рис. 3) [5, 6, 7].

Із бюджетоформуючих загальнодержавних податків вважаємо за доцільне надати регулюючого значення ПДВ і закріпити на території частину надходжень податку на прибуток (з урахуванням позитивного досвіду європейських країн), при цьому зараховувати його до бюджету розвитку. Крім того, значні питання раціональності адміністрування пов'язані з оподаткуванням прибутку підприємств. Надходження цього податку практично жодним чином не пов'язані з базою його формування. Фактично його мобілізація носить значний дестимулюючий ефект для діяльності підприємств та вимиває фінансові ресурси для їх саморозвитку, що вимагає корінного перегляду принципів обрахування цього податку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Пресс-служба Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247505561
2. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І. Я. Чугунов. – К.: НІОС, 2003. – 488 с.
3. Волковський Є. І. Місто Київ – генератор бюджетних надходжень держави / Є. І. Волковський // Фінанси, облік і аудит: зб. наук пр. / [відп. ред. А. М. Мороз]. – Випуск 1(23). – 2014. – 304 с.

Таблиця 6

Рівень оподаткування доходів фізичних осіб в місті Києві, 2002 – 2013 рр./

Показник	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	У середньому за період
	Доходи населення, що підлягають оподаткуванню, млн грн	11605	14355	18895	26463	36647	53313	75305	78787	101240	120448	
Сплачений в Києві ПДФО, млн грн	2039	2565	3174	3138	11275	7228	9860	9381	10228	12325	14052787,45	
У т. ч. у МБУ, %	100	100	67	94	100	100	100	100	100	50	50	87
У т. ч. у ДБУ, %	0	0	33	6	0	0	0	0	0	50	50	13
Доходи одного зайнятого економічно активного жителя м. Києва, що підлягають оподаткуванню, грн	9069	10754	14008	19573	26640	37937	53024	57051	72950	85972,88	99653,52	44239
Сплачений в Києві ПДФО на одного зайнятого економічно активного жителя м. Києва, грн	1592,95	1921,56	2353,39	2321,23	8196,63	5143,18	6942,56	6793,21	7369,77	8797,46	10039,14	5588
У т. ч. у МБУ, грн	1592,95	1921,56	1584,46	2192,02	8196,63	5143,18	6942,56	6793,21	7369,77	4400,98	5019,59	4651
Тиск на фізичних осіб (прибуткове оподаткування), %	18	18	17	12	31	14	13	12	10	10	10	15

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА та ДССУ.

Таблиця 7

Рівень оподаткування прибутку підприємств в місті Києві, 2002 – 2013 рр.

Показник	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	У середньому за період
	Фінансовий результат підприємств, що підлягає оподаткуванню, млн грн	9047	7964	13286	22760	34382	48673	1363	-23968	5779	40308	30323	
Сплачений в Києві ППП, тис. грн	1119078	3156324	4198673	6755229	8365835	11249075	14116422	15023254	14844010	14468513	18592932	22064741	
У т. ч. у МБУ, %	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
У т. ч. у ДБУ, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Фінансовий результат на одне підприємство в м. Києві, що підлягає оподаткуванню, грн	66765	54219	83493	133233	187513	245745	6340	-104762	24328	161773	116908	39840	84616
Сплачений в Києві ППП на одне підприємство, грн	8259	21490	26387	39544	45626	56795	65656	62489	62489	58068	71685	82092	50313
У т. ч. у МБУ, грн	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Тиск на юридичних осіб (прибуткове оподаткування), %	12	40	32	30	24	23	1036	-63	257	36	61	206	141

Джерело: складено авторами на основі звітних даних КМДА та ДССУ.

ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Податок на нерухоме майно (відмінне від земельних ділянок)

База оподаткування включає комерційну нерухомість (була лише житлова)

Ставка податку: до 2% МЗП (24,36 грн) · м² на рік (було до 2,7% залежно від виду/площі нерухомості)
Місцеві ради можуть встановлювати ставки та пільги.

Акциз із роздрібних продажів (тютюн, алкоголь, пиво, пальне)

База оподаткування: роздрібна продажна ціна

Ставки податку: до 5%, за рішенням місцевих рад

Передані місцевим бюджетам:

- ✦ плата за землю (у складі податку на нерухоме майно);
- ✦ фіксований сільськогосподарський податок (у складі єдиного податку)

Рис. 3. Напрями зміцнення бюджетної спроможності територій

Джерело: складено на основі [7].

4. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/401-14>

5. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / [І. О. Луніна, О. П. Кириленко, А. В. Лучка та ін.] ; за ред. І. О. Луніної ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К. : Ін-т екон. та прогнозув., 2010. – 320 с.

6. Буряченко А. Є. Фінансовий потенціал регіонального розвитку : монографія / А. Є. Буряченко. – К. : КНЕУ, 2013. – 342 с.

7. Закон України «Про Державний бюджет на 2015 рік та зміни до законодавства України, спрямовані на реалізацію програми КМУ «Відновлення України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Documents%20and%20Settings/administrator.pdf>

REFERENCES

Buriachenko, A. Ie. *Finansovyi potentsial rehionalnoho rozvytku* [Financial strength of regional development]. Kyiv: KNEU, 2013.

Chuhunov, I. Ya. *Biudzhetni mekhanizm rehulivannia ekonomichnoho rozvytku* [Fiscal adjustment mechanism of economic development]. Kyiv: NIOS, 2003.

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/401-14>

Lunina, I. O. et al. *Dyversyfikatsiia dokhodiv mistsevyykh biudzhativ* [Diversification of local budget revenues]. Kyiv: Ін-т екон. та прогнозув., 2010.

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://www.auc.org.ua/news/zakon-ukraini-%C2%ABpro-derzhavnii-byudzhnet-ukraini-na-2015-rik-ta-zmini-do-zakonodavstva-ukraini-sp>

Press-sluzhba Ministerstva finansiv Ukrainy. http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247505561

Volkovskiy, Ye. I. "Misto Kyiv – henerator biudzhetnykh nadkhodzen derzhavy" [Kyiv City – generator of revenue of the state]. *Finansy, oblik i audyt*, no. 1 (23) (2014): 304.